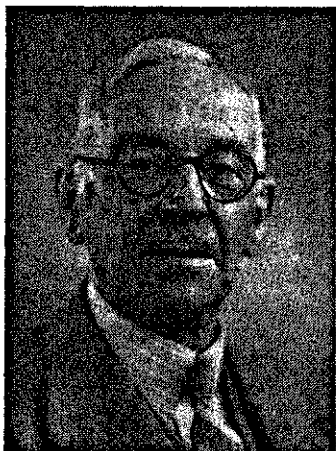

In memoriam Prof. Dr. H. R. KRUYT

In memoriam Prof. Dr. H. R. Kruyt

Erelid der Koninklijke Nederlandse Chemische Vereniging

3 juni 1882 — 31 augustus 1959

92 (H. R. Kruyt)

Hugo Rudolph Kruyt is ons ontvallen. Na een ernstige korte ziekte overleed hij te 's-Gravenhage, 77 jaar oud.

Kruyt was een in binnen- en buitenland hoog gewaardeerde persoon. Zijn innemende persoonlijkheid, zijn kijk op verhoudingen en situaties, zijn heldere uiteenzettingen, samengaan met milde, en waar nodig scherpe kritiek, maakten hem tot een leidinggevende deskundige op menig gebied.

Bij verschillende gelegenheden is er aanleiding geweest *Kruyt* te huldigen. In hartelijke bewoordingen werd *Kruyt's* persoonlijkheid geschetst. Zijn verdiensten voor de wetenschap, die algemeen erkend worden, kwamen tot uiting in overzichten van de onderzoekingen door hem en zijn leerlingen verricht en in eredoctoraten en onderscheidingen hem verleend. Zijn organisatorische capaciteiten bleken uit de talrijke functies, die hij bekleed heeft in verenigingen en organisaties. In algemene zin vonden zijn grote verdiensten erkenning door Koninklijke onderscheidingen.

Het is bepaald een moeilijke opgave om een man van zo grote capaciteiten, van zo veelzijdig gerichte belangstelling, zo grote werkzaamheid, zo grote menselijkheid en zo succesvolle loopbaan te gedenken.

Toen het in 1933 25 jaar geleden was, dat *Kruyt* promoveerde tot Doctor in de Scheikunde aan de Universiteit van Utrecht, werd dit feit feestelijk herdacht. Een met grote liefde en deskundigheid geschreven bijdrage van zijn vriend en promotor *Ernst Cohen* opende een reeks artikelen gewijd aan *Kruyt* en zijn werk.¹

Cohen beschrijft de jeugdijaren van *Kruyt*, zijn studietijd in Amsterdam en zijn belangstelling in die jaren voor sociale en religieuze vraagstukken.

Vermeld moge hier worden dat hij in 1922 benoemd werd tot lid van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen.

Uit activiteiten van *Kruyt* in latere jaren is wel af te leiden, dat zijn eerste bezoek aan Amerika in 1927 voor hem van grote betekenis is geworden. In 1931 verscheen zijn brochure „Hooge School en Maatschappij” waarvoor veel belangstelling bleek te bestaan, zelfs zo dat de oplaag ervan in enkele weken uitverkocht was.

In 1946 verscheen een tweede druk waarbij tevens

de rede opgenomen werd die *Kruyt* op 23 juni 1941 gehouden had op de eerste academiedag. Hij was toen rector magnificus der Universiteit te Utrecht.

Aan de 2e druk van „Hoge School en Maatschappij” gaat deze noot vooraf.

De Amsterdamse Studenten Vereniging voor Sociale Lezingen en Sociale Studie nodigde mij als haar oudste voorzitter uit om te spreken in een vergadering ter gelegenheid van haar vijfde lustrum. Het was een welkome gelegenheid er de verhouding van Hoge School en Maatschappij te behandelen, een onderwerp, dat mij sinds geruime tijd bezighoudt en dat ik gaarne door middel van dit geschriftje voorleg aan allen, die zich rekenschap geven van de betekenis der intellectuele leiders in de Maatschappij en hun vorming door de Hoge School. In de verhouding tussen Hoge School en Maatschappij is een steeds toenemende verwarring; daarom lijkt het mij noodzakelijk dat allen, wie het welzijn der gemeenschap ter harte gaat, zich bezinnen, hoe deze verhouding behoort te zijn en hoe ze kan worden hersteld.

De brochure begint aldus:

Na een verblijf van enige maanden in de Verenigde Staten van Amerika heb ik verhoudingen begrepen, die mij sinds jaren een gevoel van onrust gaven, zonder dat ik ze (waarschijnlijk ook omdat ik ze niet goed) doorzag. Ik bedoel de verhouding van de Hoge School, zoals die zich hier in Nederland — algemener, hier in Europa — in verschillende vormen openbaart, en de hedendaagse Maatschappij. Aangezien ik veronderstel en hoop, dat anderen met mij dat onbevredigende gevoel delen, is de behoefte in mij levend hierover te spreken; nu ik meen voor mijzelf enigermate tot klaarheid te zijn gekomen.

Wie het voorrecht heeft gehad om *Kruyt*, in het bijzonder na 1945, mee te maken in commissies waarin over het Hoger Onderwijs gehandeld werd, weet hoezeer hij op de bres stond voor het hoge ideaal, dat het Hoger Onderwijs nastreeft. De sterk gewijzigde omstandigheden waarin het Hoger Onderwijs thans zijn plaats en roeping moet vinden, maken bijzondere maatregelen en voorzieningen noodzakelijk.

Deze zijn moeizaam en ten dele tot stand gekomen. Reeds in 1931 wees *Kruyt* op verschillende aspecten.

Nog in een ander opzicht mocht *Kruyt* terugzien op erkenning van de waarde van zijn in de brochure „Hoge School en Maatschappij” naar voren gebrachte gedachten.

Talloos waren de moeilijkheden, — zo schrijft *Cohen*² — tegenover welke Volk en Regeering zich in die dagen op economisch en technisch gebied geplaatst zagen, moeilijkheden, op welke oplossing alleen door de hulp der beoefenaren der Natuurwetenschap in den ruimsten zin des woords mocht worden gehoopt. Daar organisatie in deze geheel ontbrak benoemde de Regeering op initiatief der Afdeling Natuurkunde van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen eene commissie (20 Febr. 1918), de „Wetenschappelijke Commissie van Advies en Onderzoek in het belang van de Volkswelvaart en de Weerbaarheid”, om die organisatie ter hand te nemen. Doordien slechts enkele maanden later de vrede werd gesloten, had de commissie weinig gelegenheid actief op te treden. Zooveel was echter gedurende haar kortstondige werkzaamheid gebleken, dat het velen der in Nederland reeds bestaande instellingen op natuurwetenschappelijk gebied, welker doel het was het algemeen belang te dienen, aan „efficiency” in hooge mate ontbrak, dat hare samenwerking te wenschen liet en dat ten gevolge van dit alles intellect en geld niet op de meest economische wijze werden benuttigd.

Op advies van genoemde commissie, welke daarin door de afdeling Natuurkunde der Koninklijke Akademie werd ondersteund, droeg de Regeering Prof. *Is. de Voors* op deze materie grondig te bestudeeren. Diens advies, wederom door de Akademie gesteund, leidde er toe, dat de Regeering aan eene Commissie (welke naar haren Voorzitter, den toenmaligen Voorzitter der Koninklijke Akademie Prof. *Went*, den naam „de Commissie Went” heeft gekregen) de opdracht verstrekke te onderzoeken, door welke maatregelen en in welken vorm het toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek hier te lande in hooger mate dienstbaar kon worden gemaakt aan het algemeen belang (16 Febr. 1924). Een jaar later heeft zij haar uitvoerig rapport uitgebracht. Toen haar sekretaris Prof. *G. van Iterson* Jr. zich onmiddellijk daarna, wegens zijn vertrek naar Indië genoodzaakt zag zijne functie neer te leggen, meende de commissie niet beter te kunnen doen, dan als *van Iterson's* opvolger *Kruyt* aan te wijzen. Zijner gewoonte getrouw, heeft hij zich met volle toewijding aan die taak gegeven en krachtig medegewerkt aan de voorbereidende werkzaamheden, welke ten slotte geleid hebben tot het tot stand komen der Wet van 30 Okt. 1930 nopens de „Nederlandsche Centrale Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek”, in welker Bestuur hij later werd benoemd.

De verhouding wetenschap en samenleving werd een onderwerp, dat meer en meer de belangstelling trok van groter wordende kringen, die er bij betrokken waren. Ook thans kan nog niet gezegd worden, dat alle hieraan verbonden aspecten bevredigend behan-

deld zijn. Eerder dan menig ander had *Kruyt* deze zaken grondig doordacht en toen in 1946 *Kruyt* besloot het professoraat te Utrecht te eindigen, werd hij met ingang van 1 september van dat jaar benoemd tot voorzitter van de Centrale Organisatie T.N.O. Bij zijn afscheidscollege op 20 september 1946³) werd *Kruyt* hartelijk gehuldigd.

Het is een eigenaardige, ja ontroerende gedachte, — zo begon *Kruyt* zijn afscheidscollege — na enige decennien geregeld college gegeven te hebben thans voor de laatste maal in deze zaal het woord te voeren. Deze daad, die de hoofdperiode van mijn leven afsluit, dringt tot een terugblik en ik wil trachten dien in dit uur te geven; ik gevoel de behoefte verantwoording af te leggen van wat ik in die jaren onderzocht en onderwezen heb, maar daar dit nauw samenhangt met de ontwikkeling van wetenschappelijke en maatschappelijke inzichten in die jaren, zal ik de bespreking hiervan niet kunnen nalaten.

Naar dit afscheidscollege moge hier verwezen worden. Het geeft een overzicht van het wetenschappelijke werk van *Kruyt* en zijn leerlingen, en van *Kruyt's* belangstelling voor de betekenis van de wetenschap in de maatschappij.

Tot 31 augustus 1953 was *Kruyt* voorzitter van T.N.O. Zijn verdiensten in deze belangrijke functie bleken in de toespraken ter gelegenheid van zijn afscheid in de Rolzaal op het Binnenhof te 's-Gravenhage⁴) op 16 september 1953. Bij deze gelegenheid zei Zijne Excellentie *Mr. J. M. L. Th. Cals*, Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, o.a. het volgende:

Als het mogelijk is, al hetgeen U, Professor *Kruyt*, gedurende Uw lange loopbaan voor ons land gedaan hebt, kort weer te geven op een wijze, die tevens die loopbaan kenmerkt, dan zou dat naar mijn mening wellicht kunnen geschieden door de woorden van Goethe: „Wer Wissenschaft fördert darf sich sagen, dass er grenzenlose Folgen vorbereitet.” Waaraan ik zou willen toevoegen, dat slechts zeer weinigen deze gevolgen ook nog zullen kunnen helpen ontwikkelen op een wijze, zoals Gij het hebt gedaan.

Bij dit afscheid werd *Kruyt* benoemd tot Commandeur in de Orde van Oranje-Nassau.

Hiermee sloot *Kruyt* zijn ambtelijke loopbaan af, maar zijn werkzaamheid bleef.

Hij was curator van de Universiteit te Amsterdam, lid van de onderwijsraad, voorzitter van het Nederlandse Unesco-Comité, en andere organen in binnen- en buitenland.

De Koninklijke Nederlandse Chemische Vereniging ging hem zeer ter harte. De zomervergadering in juli l.l. maakte hij nog gedeeltelijk mede. Sinds 1921 was hij erelid. Hij was voorzitter en lid van vele commissies en lid van de redactie van het *Recueil des Travaux Chimiques des Pays Bas*. Op zijn initiatief kwam de eerste sectie, nl. die voor Kolloïdchemie tot stand. In de industrie was hij betrokken als adviseur en commissaris. Bij al deze commissionale en organisatorische arbeid bleef hij actief werkzaam als man van wetenschap. Onder zijn supervisie kwam

het tweedelige werk *Colloïd Science* tot stand, dat door deskundigen buiten Nederland het beste moderne werk over kolloïdchemie genoemd wordt.

Zijn gaven als spreker worden algemeen erkend. Zijn colleges waren helder en boeiden door het bijzondere gemak waarmee hij de onderwerpen tot in de kern ontwikkelde. Hij was door zijn aanleg en ontwikkeling, zijn algemene kennis, zijn fantasie en universalisme als het ware voorbestemd voor een universitaire loopbaan. Een deel van zijn leven zou men kunnen karakteriseren als dat van een kamergeleerde, maar hij heeft steeds begrepen, dat hij zich hiertoe niet mocht beperken. Het leven stelt meer en hogere eisen. Deze liggen op het gebied der menselijke verhoudingen in klein verband, en in groter verband in de maatschappij. Deze wijzigt zich snel. Te snel? Wellicht voor velen, maar blijkbaar niet voor *Kruyt*, want met een kalmte vol bezinning kon hij werkelijk luisteren naar nieuwe ontwikkelingen en eisen, om daarna zijn mening te formuleren. Hij was een „intellectuele leider”, „gevormd door de Hoge School”, woorden van hemzelf.

Zijn oud-leerlingen hielden steeds zijn belangstelling. Zij konden steeds op zijn raadgevingen rekenen en hun wedervaren in het leven ging hem ter harte. Ieder, die iets meer dan oppervlakkig met *Kruyt* in aanraking kwam, kwam spoedig onder de bekoring van zijn warme menselijkheid. Ook schrijver dezes heeft dit voorrecht gehad en kan uit zijn herinnering daarvan getuigen.

Een werkzaam leven van een goed man werd afgesloten. Wij gedenken hem eerbiedig en dankbaar. Dankbaar vooral voor de wijze, waarin hij ons is voorgegaan om het beste, dat een mens gegeven is onzelfzuchtig ter beschikking te stellen van anderen, tot eigen geluk en dat der anderen.

H. J. C. Tendeloo.

Wageningen, 3 september 1959.

- ¹ Chem. Weekblad 30, 414 e.v. (1933).
- ² c.f. ¹ pag. 427.
- ³ Chem. Weekblad 42, 264 (1946).
- ⁴ T.N.O.-Nieuws 8, 337 e.v. (1953).